

УДК 379.3 (477)

І. А. Романюк

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ФУНКЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Анотація. У статті визначено виняткову роль підприємств сільського зеленого туризму у підвищенні ефективності функціонування аграрних підприємств, збереженні довкілля, збільшенні зайнятості й покращенні якості життя населення сільських територій. Виявлено їх основні соціально-економічні функції, напрями впливу, джерела, проблеми й тенденції виконання. Обґрунтовано механізми й інструменти імплементації в управлінні розвитком сільських територій. Названо очікувані результати й наслідки імплементації визначених функцій: диверсифікація діяльності, збереження довкілля, зростання зайнятості, підвищення добробуту сільських жителів, відтворення сільських територій.

Ключові слова: рекреаційна діяльність, підприємства, соціально-економічні функції, ефекти, імплементація, розвиток, сільські території, управління.

Summary. The article identifies the exclusive role of rural green tourism enterprises in increasing the efficiency of functioning of agrarian enterprises, preserving the environment, increasing employment and improving the quality of life of rural population. Their main socio-economic functions, directions of influence, sources, problems and tendencies of implementation are revealed. Mechanisms and instruments of implementation in management of rural areas development are grounded. The mentioned expected results and implications of the implementation of certain functions: diversification of activities, environmental protection, employment growth, rural welfare improvement, reproduction of rural areas.

Key words: recreational activity, enterprises, socio-economic functions, effects, implementation, development, rural areas, management.

DOI : 10.33783/1977-4167-2019-45-1-51-58

Постановка проблеми. Системні проблеми розвитку сільських територій, які спостерігаються в сучасних умовах, — це катастрофічна депопу-

ляція, або скорочення кількості, сільського населення й трудових ресурсів, поглиблення процесів його старіння, зменшення реальних доходів, по-

© В. І. Пілявський, 2018

Бібліографія ДСТУ 8302:2015:

Романюк І. А. Імплементація функцій підприємств рекреаційної діяльності в управлінні розвитком сільських територій. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2019. № 1 (45). С. 51–58.

References (APA):

Romaniuk, I. A. (2019). *Implementatsiia funktsii pidpriemstv rekreatsiinoi diialnosti v upravlinnia rozvytkom silskykh terytorii* [Implementation of enterprises functioning and their recreational activities at agricultural territories]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 1 (45), 51–58 (in Ukr.).

гіршення освіти, маргіналізація, скорочення тривалості життя. Це нераціональне використання природних аграрних ресурсів, особливо земель та вод, їх забруднення та зменшення продуктивності, неефективне, енерго-, ресурс- й трудомістке виробництво продукції сільського господарства. Це масове безробіття й зниження платоспроможного попиту сільського населення, погіршення середовища проживання сільських жителів, відмирання сільської культури, традицій, звичаїв.

Вони потребують глибокого наукового системно-структурного аналізу, вироблення пропозицій щодо вирішення й негайного їх впровадження у практику господарювання. Проблеми, які розглядаються, обґрунтовують потреби й пріоритетність розвитку туристичної підприємницької діяльності у аграрній сфері як перспективного напрямку диверсифікації агроформувань і сільської економіки. Це пояснюється тим, що розвиток сільського зеленого туризму стимулює як форми сімейного господарювання, так і мале підприємство. Вони є винятково важливими для відродження економіки сільських депресивних територій.

Стимулюючи розвиток інших видів діяльності, залучуючи відвідувачів, агротуристичний бізнес вирішує низку нагальних соціальних проблем: зайнятості, закордонного заробітчанства й міграцій, соціальної зневіри; надає можливості для особистісного росту сільських жителів; відродження культурно-історичних та етнографічних традицій українського народу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам вивчення та визначення місця сільського зеленого туризму у вдосконаленні діяльності й розвитку аграрних підприємств приділяли значну увагу у своїх наукових працях такі учені, як О. Бейдик, Є. Богданова, І. Гришова, А. Дубоделов, Ю. Зінько, М. Ігнатенко, В. Кафарський, С. Косенко, М. Костриця, Л. Мармуль, О. Марченко, І. Романюк, В. Яровий та інші. Проте визначення їх функцій у розвитку й збереженні сільських територій, обґрунтування механізмів їх імплементації в управління розвитком аграрних підприємств та сільських територій потребують подальших розробок.

Мета статті полягає у визначенні соціально-економічних функцій підприємств рекреаційної діяльності й обґрунтуванні механізмів та інструментів їх імплементації в управління аграрними підприємствами і сільськими територіями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальні тенденції розвитку підприємств світового та національного сільського туризму характеризуються стабільними темпами зростання попри ризики економічного спаду. Також туристичний попит має свої власні детермінанти і на території сільських поселень часто розвивається як

альтернативний варіант основної господарської діяльності суб'єктів аграрної сфери [1, с. 68]. Незаперечний і той факт, що значною залишається нерівність розміщення, доходів, туристичних потоків у підприємствах, центрах та DESTИНАЦІЯХ сфери туризму.

На думку М. Ігнатенка, для досягнення рівнозначного успіху нові підходи заохочення розвитку послуг сільського зеленого або/та аграрного туризму повинні базуватися на принципах соціальної відповідальності, з використанням інструментів та механізмів кооперації, інтеграції й інших об'єднань. Кооперація й інтеграція або/та взаємопроникнення між ключовими об'єктами сільської економіки (сільські готелі, заклади громадського харчування, транспорту, туристичні фірми, агрооселі, фермерські господарства, агропідприємства) можуть і повинні забезпечити надання туристичних послуг на селі.

Систематизація наукових поглядів вчених-економістів та практичний досвід показали, що сільський зелений туризм з урахуванням тенденцій його розвитку доцільно розглядати як вид соціально-культурної діяльності, яка виробляє послуги, необхідні для задоволення потреб, що виникають у процесі подорожей. При цьому він уявляється не просто скромним або обмеженим явищем, а важливою сферою сільської економіки, подальший розвиток і удосконалення якої буде сприяти збільшенню доходів бюджетів сільських громад та держави загалом.

Основною функцією сільського зеленого туризму в економіці суб'єктів вітчизняної аграрної сфери є диференціація напрямів операційної діяльності та підвищення на цій основі результативності господарювання [2, с. 102]. Це також дозволяє формувати більш потужний базис у фінансовому та інвестиційному відношенні для вирішення соціально-економічних проблем сільських територій. У результаті витрат, що здійснюються туристами, які споживають сільські туристичні продукти або послуги, виникають важливі соціально-економічні ефекти:

1) прями ефекти: збільшується доход аграрних підприємств; зменшуються їх фінансові ризики; забезпечується раціональне ресурсокористування; зменшується сезонність виробництва; підвищуються зайнятість і доходи сільських жителів; забезпечується відпочинок і оздоровлення туристів;

2) супутні (непрямі) ефекти: розвиваються підприємства-партнери, виробнича й соціальна інфраструктура загального користування, облаштовуються й відроджуються сільські території; підвищується споживчий попит населення на товари та послуги суміжних і підтримувальних підприємств інших галузей; підвищується соціальний статус сільського способу життя й сільських

громад; розвиваються комунікації між сільським і міським населенням на нових засадах.

Отже, сільський зелений туризм за сучасних реалій зниження рівня зайнятості сільського працездатного населення та беззаперечних переваг диференціації операційної діяльності суб'єктів аграрної сфери постає одним з перспективних альтернативних варіантів покращення показників соціально-економічного розвитку не тільки агроформувань, але й сільських територій. Активізація сільського зеленого туризму як виду підприємництва формує сприятливі передумови для підвищення рівня якості життя сільського населення та стабілізації макроекономічних показників розвитку суб'єктів аграрної сфери та сільських громад.

Туристична підприємницька діяльність у аграрних підприємствах має найкращі умови для розвитку, тому що вона передбачає наявність таких факторів: мальовничу сільську місцевість з унікальними й різноманітними природними туристичними ресурсами й багатою історією та культурою; значну кількість сучасних або стилізованих під старовину будівель і споруд для розміщення й харчування, сучасного транспорту для перевезень; гостинне й доброзичливе місцеве населення; органічну продовольчу продукцію, смачну кухню й самобутні гастрономічні традиції [3, с. 102].

Також види діяльності, що пов'язані із сільськими підприємствами, землею, природою, традиційним для села способом життя, — являють собою цікаві туристичні атракції. Приваблює й можливість участі у житті та діяльності місцевого населення. Велике значення має високий рівень освіти сільських працівників як приймальної сторони, а також низький або помірний рівень цін на туристичні послуги, умови їх отримання у всі пори року. Потрібно відзначити те, що темпи зростання послуг сільського зеленого туризму у світі оцінюються від 10,0–20,0 % до 30,0 % на рік. Однак їх ринок в нашій країні знаходиться на стадії становлення. Тим більше кількість господарств, що представлені на ньому, досі незначна. На сьогоднішній день сільські території їх розміщення — це ті, що мають найкращі для цього соціально-економічні передумови: Українські Карпати, Слобожанщина, Полісся, Поділля, Київщина, Херсонщина.

Можливість використання природно-ресурсного, матеріально-технічного й культурно-історичного туристичного потенціалу сільської місцевості, житлово-комунальних зручностей фермерських господарств або їх родин, які надають житло, забезпечують харчуванням і знайомлять гостей з особливостями сільської місцевості та господарюванням на землі, впливає на покращення умов і якості життя селян [4, с. 118]. Це

розширює сферу зайнятості сільського населення, дає додатковий заробіток, розширює можливості зайнятості сільського господаря не лише у виробничій сфері, але й у сфері обслуговування.

Це, як уже зазначалося, дуже важливо, оскільки, за різними підрахунками, близько 40,0–60,0 % мешканців сільської місцевості перебувають за межею бідності. При певному нагромадженні числа відпочивальників з'являється потреба у задоволенні їх різноманітних запитів. У свою чергу, це стимулює розвиток видів діяльності сфери послуг: транспортних, зв'язку, торгівлі, служби побуту, відпочинково-розважальних та інших.

На сьогоднішній день туризм, зокрема сільський зелений, — це вид діяльності, який найбільш стрімко розвивається у всьому світі. Приблизно 10,0 % світового валового продукту приносить міжнародна туристична діяльність, близько 500 млрд. дол. США становлять щорічні надходження від світової туристичної галузі. Україна лише розпочала свій рух до світових стандартів сільського зеленого туризму, що існують у розвинених країнах світу — категоризація місць розміщення, стандартизація послуг, сертифікація відповідності. Країна надає також пріоритетного значення розвитку в'їзного і внутрішнього туризму як важливих чинників підвищення якості життя населення.

Сільський зелений туризм — це саме той сектор економіки, який заслуговує на найбільшу увагу в Україні. Він потенційно може забезпечити значний внесок в економіку сільських територій у вигляді нових робочих місць, збільшення надходжень від закордонних туристичних потоків, сприяє зменшенню обсягів більш затратного відпочинку за кордоном та інтенсифікує використання місцевих сировинних ресурсів [5, с. 284].

Як важливий вид внутрішнього туризму — це експортноорієнтована діяльність, яка відрізняється від інших експортних галузей важливим аспектом: більшість експортерів вивозять свої товари з країни до споживача. У туризмі споживач прибуває в країну для того, щоб придбати та спожити вироблені продукти й послуги. Це створює додаткові надходження в місцеву економіку. Пріоритетність надання послуг сільського зеленого туризму у плані диверсифікації діяльності аграрних підприємств з метою удосконалення їх діяльності й сталого розвитку сільських територій зумовлена нижченаведеними обставинами.

1. Розвиток послуг сільського зеленого туризму стимулює мале підприємництво на селі, важливе для конкурентоспроможності економіки аграрних підприємств і територій.

2. Сільські території країни, як було виявлено, володіють великим, але малоосвоєним туристичним потенціалом, що вимагає пошуку альтернативних та ефективних стимулів для його

раціонального використання у відпочинково-туристичних цілях.

3. Створення та розвиток туристичного бізнесу аграрних підприємств вирішує низку напружених соціальних проблем депресивних сільських територій, зокрема, масового безробіття, закордонного заробітчанства, оренди земель та виплат за неї тощо.

4. Збережена етнокультурна самобутність історичних територій нашої держави виступає ексклюзивною, міжнародно-туристичною, конкурентною перевагою, що дозволяє Україні бути серед основних осередків розвитку сільського туризму в Європі.

Для імплементації й розвитку послуг сільського зеленого туризму у діяльності аграрних підприємств є необхідним комплекс заходів: створення нормативно-правової бази у системі «аграрні підприємства — послуги сільського зеленого туризму»; відтворення інфраструктури сільських територій, що сприяє комфортному перебуванню та забезпеченню високого рівня обслуговування туристів; організація системної державної підтримки малого підприємництва, фермерства й кооперації в галузі сільського господарства та сільського зеленого туризму, що забезпечує умови їх сталого функціонування, подолання адміністративних бар'єрів на шляху до фінансових і матеріальних ресурсів [6, с. 112].

Також це розробка стандартів і нормативів, які застосовуються у сфері сільського зеленого туризму як особливого виду діяльності (стандарти і нормативи, що діють у країні у сфері агробізнесу, готельно-ресторанного господарства, туристичного бізнесу, не можуть механічно переноситися на туристичний сегмент діяльності аграрних підприємств через специфіку останнього); організація й порядок страхування ризиків при організації та наданні послуг сільського зеленого туризму; організаційно-освітня підтримка через створення спеціальних консалтингових структур, що надають системну допомогу при розробці бізнес-планів та інноваційно-інвестиційних проектів.

Йдеться й про розвиток кадрового потенціалу сфери обслуговування й туризму в сільській місцевості. Як вважають Л. Мармуль, І. Романюк, його шляхами може бути вдосконалення системи професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки сільських жителів, розширення сфер зайнятості в сільській місцевості та підвищення ділової активності населення через створення нових робочих місць, у тому числі у сфері обслуговування туристів, інформаційне забезпечення організації сільського зеленого туризму в аграрних підприємствах, у тому числі впровадження інформаційних та мережевих технологій маркетингу і продаж, що дозволяють створити масштабний ринок сільського туризму у віртуальній формі [7, с. 75].

Це і всебічне сприяння в просуванні сільських туристичних продуктів і послуг шляхом забезпечення участі малих підприємств, фермерів у виставках і конкурсах, експозиціях, ярмарках на туристичну тематику. Безумовно, потрібна координація діяльності регіональних органів влади та адміністрацій муніципальних утворень, сільських громад у комплексному вирішенні завдань щодо розвитку різних видів і напрямів сільського зеленого туризму у складі малих і середніх агроформувань. Сільський зелений туризм у складі діяльності аграрних підприємств орієнтований на використання сільськогосподарських, природних, культурно-історичних та інших видів ресурсів сільської місцевості для створення комплексного агротуристичного продукту.

Потрібно відзначити те, що аграрні підприємства країни можуть отримувати реальні доходи від надання послуг сільського зеленого туризму від таких видів діяльності, як: організація туристичних маршрутів; облаштування й експлуатація стоянок для туристів; робота гідом чи екскурсоводом; транспортне обслуговування туристів; егерська діяльність (полювання, аматорське та спортивне рибальство); прокат туристичного спорядження; послуги приймання та розміщення туристів; харчування; підготовка культурних та мистецьких програм; здійснення народних промислів і ремесел та продажі їх товарів; виробництво та реалізація туристам органічних продуктів харчування тощо.

Сьогодні існує суттєвий резерв для поповнення оборотних коштів аграрних підприємств, що надають туристичні послуги [8, с. 22]. Розглядаючи перспективи їх розвитку, необхідно відзначити, перш за все, потенційно позитивні їх результати (рис. 1). Потенційними інвесторами, які б могли забезпечити високий рівень розвитку послуг сільського зеленого туризму в агроформуваннях, можуть бути: великі і середні підприємці як фізичні особи; сільські підприємці, які розширюють або змінюють сферу бізнесу; фермери, які мають відповідну базу для приймання туристів та які розглядають його як альтернативне джерело фінансування; сільськогосподарські підприємства, навчальні заклади туристичного профілю, які розглядають туризм як полігон для проведення студентських практик.

Проводячи комплексну оцінку переваг та недоліків становлення й розвитку підрозділів з надання послуг сільського зеленого туризму як альтернативного напряму господарської діяльності суб'єктів аграрного підприємництва слід відокремити дві практичні площини: сільське населення як потенційний виробник сільського «зеленого» туристичного продукту і держава, яка є інституційним суб'єктом будь-якої сфери діяльності, — це одна сторона. І підприємці (суб'єкти аграрного

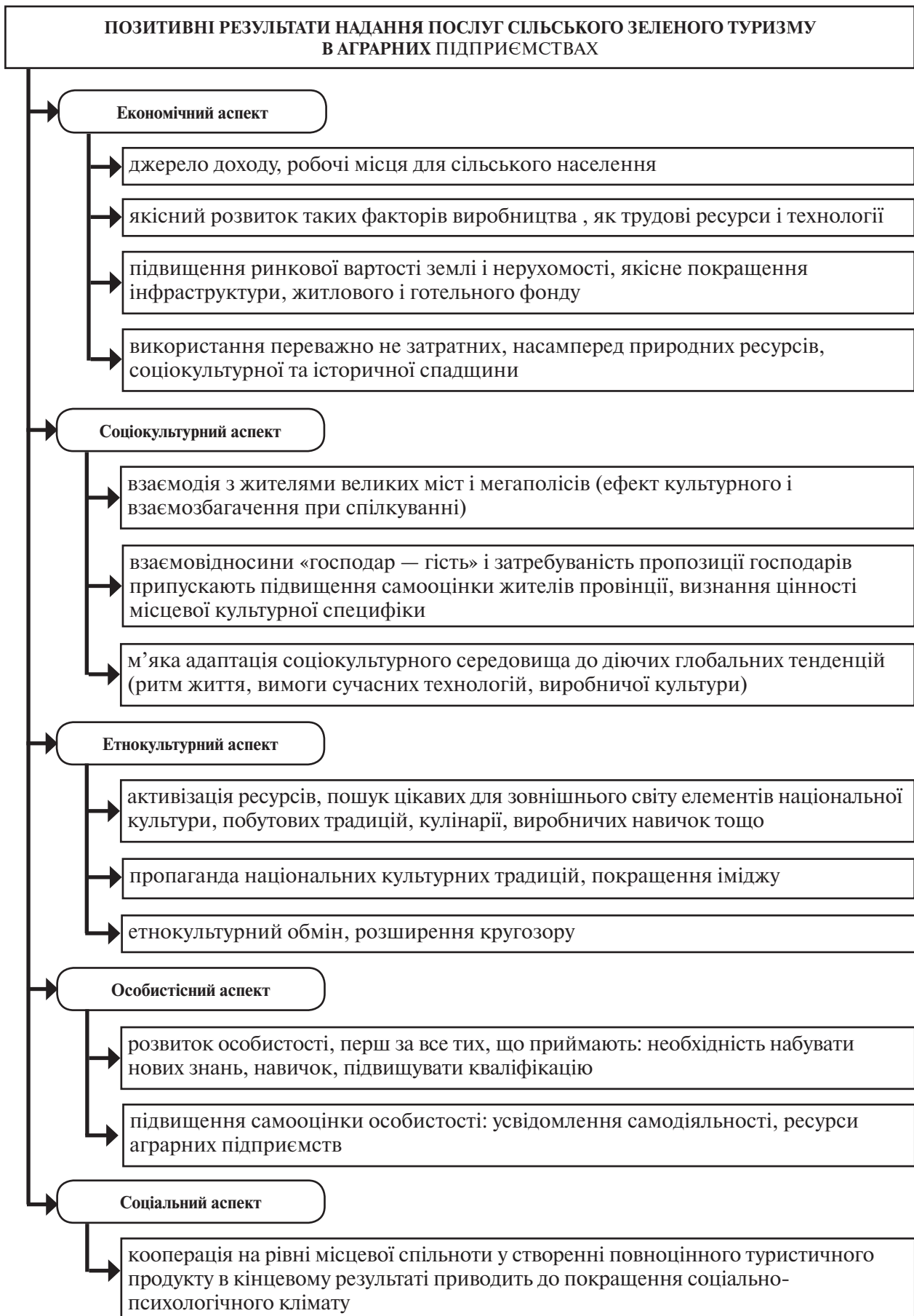

Рис. 1. Позитивні результати надання послуг сільського зеленого туризму у аграрних підприємствах

бізнесу, які потенційно забезпечують пропозиції сільських туристичних послуг) та навколишнє середовище як сфера виробництва і споживання специфічного туристичного продукту — це інша сторона.

Функціонування сегменту сільського зеленого туризму в малих і середніх аграрних підприємствах гальмується низкою причин. До таких, на нашу думку, можна віднести насамперед те, що в країні і дотепер відсутнє розуміння можливостей механізму функціонування ринкової моделі, а також вільне й упереджене трактування процесів ринкових відносин. Це, у свою чергу, зумовлює традиційний експериментальний підхід дореформування фінансово-кредитної системи, системи управління і господарського механізму в цілому, охоплюючи й послуги сільського зеленого туризму в агроформуваннях.

Ще одним стримувальним фактором імплементації послуг сільського зеленого туризму у діяльність аграрних підприємств можна вважати той факт, що у господарську життєдіяльність намагаються впроваджувати кращі досягнення високо-розвинутих країн світу (США, Японії, Німеччини, Франції та ін.), економіка яких перебуває на третьому (постіндустріальному) етапі розвитку. Проте вони не мають під собою належного підґрунтя у вітчизняних умовах, насамперед інвестиційного [9, с. 30]. Досвід таких країн потрібно вивчати і використовувати, але використовувати творчо, пристосовувати до реальної дійсності і відповідного етапу розвитку держави, в тому числі її інституціональної системи, з урахуванням психології і менталітету сільського населення, історичних традицій та власного позитивного господарського досвіду.

Однак, незважаючи на всі проблеми та недоліки функціонування сегменту сільського зеленого туризму в малих і середніх аграрних підприємствах, існують певні перспективи подальшого його розвитку. Це зумовлено передусім геополітичним розташуванням країни, її кліматичними та природними умовами, а також багатою історико-культурною спадщиною, менталітетом українського народу.

Отже, основним гальмувальним фактором розвитку послуг сільського зеленого туризму в аграрних підприємствах є відсутність державного сприяння розвитку сфери послуг сільського зеленого туризму, яке полягає у вдосконаленні інституціонального середовища, в якому здійснюється цей вид діяльності [10, с. 12]. Задля успішного функціонування цієї сфери послуг необхідно, насамперед, прийняти законодавчі акти, які б відповідали положенням Конституції України та світовим стандартам, чітко регламентували порядок здійснення підприємницької діяльності жителями сільських територій з метою надання туристичних послуг.

Розвиток послуг сільського зеленого туризму агроформуваннях — це один зі шляхів зменшення соціальної напруги, зниження рівня бідності серед селян. Цей вид туристичної діяльності дедалі активніше перетворюється в конкурентоспроможний вид економічної діяльності, що розвиває такі напрями:

- ознайомлення з традиційним побутом, ремеслом;
- здавання в оренду житла (будинків, кімнат) у екологічно чистій сільській місцевості;
- організація турів із проживанням і харчуванням туристів у фермерському будинку тощо.

На сьогодні не існує чітко сформованої системи туристичних послуг суб'єктів туристичного підприємництва у аграрній сфері. Як зазначають М. Й. Рутинський та Ю. В. Зінько, послуги суб'єктів підприємництва сфери сільського аграрного туризму поділяють на основні та додаткові [11, с. 174].

Основні об'єднують послуги з організації: перевезення туристів; розміщення туристів; харчування туристів. До додаткових належать такі послуги: з організації екскурсій; послуги гідів; послуги з прокату автомобілів, човнів, туристичного спорядження; із залучення туристів до сільськогосподарських робіт і народних промислів; послуги побутового обслуговування; послуги залучення туристів до участі в народних обрядах, а також сільських фестивалів, ярмарках та інших масових акціях.

Послуги, що входять в основну програму перебування туриста на селі, відносять до основних. Додаткові послуги турист купує самостійно у місці перебування, і вони не входять у вартість турпакета. Система додаткових послуг для розваг гостей передбачає заходи, які можна умовно згрупувати так: а) заходи, в основу яких покладено національні традиції; б) заходи, що враховують проживання в сільській місцевості, в) екскурсії.

Перша група розважальних послуг набуває форми театралізованих національних свят, які заздалегідь залучають у тур. Досить цікавими для туристів є й козацькі турніри. Театралізовані вистави можуть не тільки зустрічати і проводити туристів, а й супроводжувати їх протягом туру у вигляді перевдягнених музик. Користуються популярністю розважальні послуги з урахуванням особливостей проживання в сільській місцевості. Найпоширенішими розвагами є рибалка, полювання, збирання ягід, грибів, катання на конях і т. ін. Ця категорія є найменш витратною для підприємств сільського туризму, тому такі послуги надають майже всі агрооселі.

Існує ще одна група розважальних послуг — це організація спортивних заходів. Спортивні змагання, фестивалі, школи спортивного туризму на базі суб'єктів туристичного підприємництва у

аграрній сфері можуть привабити молодь. Цікавим є досвід використання змагань пішохідного, велосипедного, лижного, водного туризму [12, с. 216]. Нескладні ділянки перешкод, які відповідають рівню 1-го класу й охоплюють 4–5 етапів: купини, перехід через болото, вертикальні перила, навісна переправа, конкурс вузлів, маятник тощо. Приваблює туристів застосування спортивних елементів у т. зв. quest-програмах.

Отже, не викликає сумніву твердження, що «організаційно-структурні перетворення у аграрних підприємствах мають бути забезпечені шляхом диверсифікації сільськогосподарського виробництва за регіонами України». Основним у цьому твердженні є питання інфраструктури, побутового обслуговування та соціальної сфери як факторів, що повинні стимулювати розвиток аграрної сфери. Основні моделі організації та розвитку послуг сільського зеленого туризму в аграрних підприємствах:

— сільські гостьові будинки на базі існуючого житлового та виробничого фонду в сільській місцевості;

— стилізовані «туристичні села» або спеціалізовані центри, орієнтовані на організацію повноцінного відпочинку туристів (центри ремісництва та культури, «рибальські», «мисливські села», кулінарні центри (будинки меду, традиційної кухні), спортивні (наприклад, катання на конях, навчання веслування та ін.);

— «історичні» або «національні» гостьові будинки у складі аграрних підприємств;

— сільськогосподарські парки на базі фермерських асоціацій, спеціалізація сільського господарства території при складанні туристичних програм (зернове господарство, тваринництво, садівництво) та інше.

З практичного досвіду розвитку послуг сільського зеленого туризму в агроформуваннях випливає висновок про реалізацію декількох бізнес-моделей у цій сфері.

1. Розвиток туристичного бізнесу на базі аграрних підприємств. Ця модель включає в себе підтримку розвитку мережі засобів розміщення (приватних мікроготелів) на базі існуючого в сільській місцевості житлового фонду та сільськогосподарських (ферми, пасіки, риболовецькі господарства і т. д.) і спеціалізованих об'єктів (спортивні центри, човнові станції, конюшні тощо).

2. Будівництво аграрними підприємствами великих і середніх приватних туристичних об'єктів у сільській місцевості: спеціалізовані приватні готелі у формі стилізованих «екоферм», «агротуристичних сіл», культурно-етнографічних центрів тощо (характерно для територіального утворення з високим рівнем комфортності житлового фонду в сільській місцевості і з хорошим турпотенціалом). Ця модель для успішної реалізації

вимагає, насамперед, інвестиційних ресурсів — як місцевих, так і зовнішніх, а також підтримки відповідних проектів на рівні регіону і на місцях.

3. Створення державних (або приватних) агропромислових парків. Крім розвитку туристичної галузі як такої, концепція, що базується на такій моделі, ставить в основу популяризацію, соціалізацію та пропаганду досягнень сільського господарства на конкретній території, збереження практичних навичок і демонстрацію прийомів національного (традиційного) сільськогосподарського виробництва. У світовій практиці програму з реалізації такої моделі зазвичай координує відомство, яке відповідає за розвиток сільського господарства (а не туристичної галузі як такої). Будучи багатофункціональними центрами, агропромислові парки паралельно можуть вести науково-дослідну та селекційну роботу, залишаючись при цьому розважальними туристичними об'єктами і виставково-експозиційними центрами, що постійно діють.

4. Створення інфраструктури підтримки послуг сільського зеленого туризму в аграрних підприємствах. Говорячи про підтримку цього виду туризму, слід пам'ятати, що цей похідний елемент державної соціальної політики тісно змикається з такими сферами, як місцеве самоврядування, розвиток саморегульованих громадських організацій, системна підтримка малого та середнього бізнесу, тому розвиток цього напрямку передбачається на основі державно-приватного партнерства.

Висновки. Визначено, що послуги сільського зеленого туризму в агроформуваннях сприяють розвитку інших напрямів альтернативних видів діяльності, збуту продукції. Крім забезпечення зайнятості, розвиток альтернативних видів діяльності сільського населення вирішує низку завдань, серед них: збереження малих населених пунктів, а отже, і сільського побуту; поліпшення умов життя сільського населення; підвищення доходів сільських жителів. Також відбувається закріплення молоді на селі; стимулювання вивчення народних звичаїв і обрядів; відродження та пропаганда традиційних цінностей і способу життя; розвиток народних промислів. Нарешті, йдеться про регламентування використання природних об'єктів, що сприяє збереженню навколишнього середовища, відновлення народних промислів для відтворення культурної та історичної спадщини сільських територій.

Література

1. Горішевський П. В., Васильєв В. П., Зінко Ю. В. Сільський зелений туризм: організація гостинності на селі : підручник. Івано-Франківськ : Місто-Н, 2003. 158 с.

2. Ігнатенко М. М. Стратегії та механізми управління розвитком соціальної відповідаль-

ності суб'єктів господарювання аграрної сфери економіки : монографія. Херсон : Айлант, 2015. 470 с.

3. Ісаєнко В. М., Бабікова К. О. Сучасний стан та перспективи розвитку агротуризму на селітебних територіях України. *Агроєколог.* 2012. № 2. С. 101–103.

4. Кудла Н. Є. Шляхи підвищення якості сільського туризму. *Економіка АПК.* 2012. № 5. С. 116–122.

5. Рыбак Л. Х. Сільський туризм як можливість розширення сфери прикладання праці на селі. *Наук. вісн. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Сер. : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес.* К., 2013. № 181. Ч. 4. С. 283–286.

6. Малік М. Й., Забуранна Л. В. Сільський аграрний туризм як чинник розвитку сільських територій. *Економіка АПК.* 2012. № 5. С. 110–115.

7. Мармуль Л. О., Пінчук Т. А. Організація та розвиток аграрного туризму в регіоні : монографія. Херсон : Айлант, 2009. 168 с.

8. Мастюх К. В. Втілення іноземного досвіду туризму у соціальному проекті «Зелений туризм для всіх». *Екологія плюс.* 2013. № 5. С. 21–23.

9. Романюк І. А. Системно-структурні дефініції категорій у галузі сільського зеленого туризму: узагальнення та використання. *Науковий вісник ХДУ. Серія: Економічні науки.* 2015. Вип. 15. Ч. 3. С. 29–31.

10. Товт М. М. Формування політики розвитку та функціонування сільського зеленого туризму в Україні. *Туризм сільський зелений.* 2013. № 1. С. 10–15.

11. Рутинський М. Й., Зінько Ю. В. Сільський туризм. К. : Знання, 2006. 271 с.

12. Масляк П. О. Рекреаційна географія : навч. посіб. К. : Знання, 2008. 343 с.

References

1. Horishevskyy, P. V., Vasylyev, V. P. & Zinko, Yu. V. (2003). *Silskyi zelenyi turizm: orhanizatsiya hostynnosti na seli* [Rural green tourism: organization of hospitality in the countryside]. Ivano-Frankivsk, Misto-N Publ. (in Ukr.).

2. Ihnatenko, M. M. (2015). *Stratehiyi ta mekhanizmu upravlinnya rozvytkom sotsial'noyi vidpovidalnosti subyektiv hospodaryuvannya ahrarnoyi sfery ekonomiky* [Strategies and mechanisms for man-

aging the development of social responsibility of economic entities of the agrarian sector of the economy]. Kherson, Aylant Publ. (in Ukr.).

3. Isayenko, V. M. & Babikova K. O. (2012). *Suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku ahroturyzmu na selitebnykh terytoriyakh Ukrayiny* [Current state and prospects of agrotourism development in residential areas of Ukraine]. *Ahroekoloh*, 2, 101–103 (in Ukr.).

4. Kudla, N. YE. (2012). *Shlyakhypidvyshchennya yakosti silskoho turyzmu* [Ways to improve the quality of rural tourism]. *Ekonomika APK*, 5, 116–122 (in Ukr.).

5. Rybak, L. Kh. (2013). *Silskyi turizm yak mozhlyvist rozshyrennya sfery prykladannya pratsi na seli* [Rural tourism as an opportunity to expand the scope of labor in the countryside]. *Наук. вісн. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Сер. : “Економіка, аграрний менеджмент, бізнес”*, 181, 283–286 (in Ukr.).

6. Malik, M. Y. & Ziburanna, L. V. (2012). *Silskyi ahrarnyi turizm yak chynnyk rozvytku silskykh terytoriy* [Rural agrarian tourism as a factor in the development of rural areas]. *Ekonomika APK*, 5, 110–115 (in Ukr.).

7. Marmul, L. O. & Pinchuk, T. A. (2009). *Orhanizatsiya ta rozvytok ahrarnoho turyzmu v rehioni* [Organization and development of agrarian tourism in the region]. Kherson, Aylant Publ. (in Ukr.).

8. Mastyukh, K. V. (2013). *Vtillennya inozemnoho dosvidu turyzmu u sotsialnomu proekti “Zelenyi turizm dlya vsikh”* [Implementation of foreign tourism experience in the social project “Green Tourism for All”]. *Ekolohyya plyus*, 5, 21–23 (in Ukr.).

9. Romanyuk, I. A. (2015). *Systemno-strukturni definityi katehoriy u haluzi silskoho zelenoho turyzmu: uzahalnennya ta vykorystannya* [System-structural definitions of categories in the field of rural green tourism: generalization and use]. *Науковий вісник ХДУ. Серія: Економічні науки*, 15, 29–31 (in Ukr.).

10. Tovt, M. M. (2013). *Formuvannya polityky rozvytku ta funktsionuvannya silskoho zelenoho turyzmu v Ukrayini* [Formation of the policy of development and functioning of rural green tourism in Ukraine]. *Turizm silskyi zelenyi*, 1, 10–15 (in Ukr.).

11. Rutynskyy, M. Y., Zinko, Yu. V. (2006). *Silskyi turizm* [Rural tourism]. Kyiv, Znannya Publ. (in Ukr.).

12. Maslyak, P. O. (2008). *Rekreatsiyina heohrafiya* [Recreational geography]. Kyiv, Znannya Publ. (in Ukr.).